

Davey (Univerzita Sussex, Velká Británie): Encyklopedický slovník psychologie, Arnold Publishers, 1. vydání 2006

Projektivní testy: Projektivní testy osobnosti vycházejí z freudovského přesvědčení a přesvědčení dalších hlubinných psychologů, že nevědomé síly (potlačené vzpomínky, naděje, PUDY – viz odd. 2) ovlivňují to, jak si lidé vykládají okolní stimuly. Projektivní testy se provádějí tak, že jsou osobám předkládány stimuly (obvykle obrázky), které mohou být vykládány různým způsobem – nejrozšířenějším příkladem jsou Rorschachovy inkoustové skvrny. Osoba říká, co vidí v každé inkoustové skvrně. Tyto odpovědi jsou pak ohodnoceny body (např. záznam, zda došlo k pohybu, zda se osoba soustředila na celou inkoustovou skvrnu nebo zda její odpověď byla běžná či neobvyklá). Je zvláštní, že tento postup ohodnocení body je jen zřídka založen na teoretickém základě (proč by mělo záležet na tom, zda lidé zaznamenají pohyb?) a jen málo projektivních testů měří hlavní koncepce hlubinné psychologie, např. úroveň Oidipovské fixace ... Neexistují téměř žádné důkazy PLATNOSTI (viz také odd. 8) projektivních testů.

Garb, Wood, Lilienfeld, Nezworski: Kořeny Rorschachovy kontroverze, Clinical Psychology Review 25 (2005) str. 97-118, Elsevier Ltd. 2004

Strana 98

V posledních letech kritici často vznášejí obavy týkající se Comprehensive System (CS, Exner, 1991, 1993, 2001b), nejpoblárnějšího systému pro správu, bodování a výklad Rorschachova testu inkoustových skvrn. Podle kritiků jsou normy CS chybné a i u relativně normálních osob se podle nich může zdát, že mají závažnou psychopatologickou poruchu (např. Wood, Nezworski, Garb a Lilienfeld, 2001a, 2001b; viz také Hamel, Shaffer a Erdberg, 2000; Shaffer, Erdberg a Heroian, 1999). Byla také zpochybňována platnost mnoha běžně užívaných ukazatelů CS (např. Hunsley a Baiey, 1999; Lilienfeld, Wood a Garb, 2000). Byly vzneseny argumenty proti přípustnosti odborného svědectví na základě Rorschachova testu u soudu (Grove & Barden, 1999; Grove, Barden, Garb & Lilienfeld, 2002; srov. Ritzler, Erard a Pettigrew, 2002a, 2002b) a poslední průzkumy ukazují, že od užívání testu je upouštěno i mezi forenzními psychology (Lally, 2003; Tolman a Tollendore, 2003).

Strana 99

Od konce 70. let se na desítkách hustě potištěných stránek Exnerových knih (1978, 1986, 1991, 1993, 2002b) objevila rozsáhlá normativní statistika o dospělých, kteří nebyli pacienti, dětech různého věku a rozmanitých skupinách pacientů. Mnoho psychologů bylo proto překvapeno, když se v roce 2001 dozvědělo o neočekávaných problémech s normami CS. Na počátku 90. let Exner ve svých knihách (1991, 1993) konstatoval, že normy CS byly založeny na vzorku 700 dospělých. V roce 2001 však vydal vysvětlení (Exner 2001b, str. 172), kde uvedl, že tyto normy byly ve skutečnosti založeny na protokolech pouze 279 osob a že body 221 z nich byly omylem spočteny dvakrát, a tak se chybně celkový počet nafoukl na iluzorních 700. Za účelem nápravy těchto chyb vytvořil Exner (2001b) nové normy CS přidáním 121 dalších Rorschachových protokolů... Tyto znovu stanovené normy však také vykazovaly několik nedostatků ... Jinými slovy, normy 2001 pro některé důležité proměnné CS (např. běžná a neobvyklá úroveň forem) byly založeny na starých bodovacích pravidlech, která psychologové přestali používat více než před deseti lety.

Strana 100

Kromě popsáných problémů se v posledních letech dostal na světlo ještě další problém s normami CS: souběžné důkazy z několika laboratoří ukazují, že normy CS jsou chybné a normální jednotlivci se podle nich jeví psychicky narušení. V celé řadě studií podrobili vyšetřovatelé Rorschachovu testu relativně normální skupiny dětí nebo dospělých, a poté tyto výsledky srovnali s normativními údaji CS. U mnoha zásadních bodových výsledků CS se výsledky dětí a dospělých značně lišily od norem CS (Hamel a kol. 2000; Shaffer a kol., 1999; Wood a kol., 2001a, 2001b; viz také Meyer, 2001).

Strana 101

Objevili jsme značné rozdíly mezi výsledky dospělých, kteří nebyli pacienti, a hodnotami pro normy CS, a dospěli jsme k závěru, že normy jsou chybné a mohou vést k psychology ke stanovování psychopatologie tam, kde není.

Strana 102

Allen a Dana (2004) pravdivě poukazují na to, že kulturní rozdíly mohou podstatně ovlivňovat některá bodová hodnocení CS (viz Garb, Wood, Grove a Stejskal, 2001; Wood a Lilienfeld, 1999).

Strana 103

Jak již bylo zmíněno, byly zaznamenány do očí bijící nesrovnalosti norem CS u dospělých a dětí, a to jak v USA, tak celosvětově. Některé z těchto nesrovnalostí jsou ohromné (tj. více než 2 standardní odchylky) a týkají se bodových hodnocení, která zdánlivě měří široké spektrum psychologických problémů včetně psychózy, poruchy myšlení, deprese, úzkost a narcismu.

Strana 104

V žádném Rorschachově výzkumu skutečně nikdy nebyla formálně posouzena kvalita provádění a neexistuje žádná systematická metoda s ověřenou platností kontroly kvality ke stanovení toho, že je konkrétní provedení Rorschachova testu adekvátní. Když např. Exner shromažďoval své normativní údaje, využil k provádění Rorschachova testu jak absolventy, tak jednotlivce s ještě menšími klinickými zkušenostmi. Exner (1986, str.x) popsal osoby provádějící jeho testy následovně: „Někteří byli profesionálními psychology nebo absolventy studia psychologie, ale více než polovina z nich pocházela z různého prostředí, od profesionálních muzikantů přes ševce v důchodu po nadprůměrně talentovaného studenta vyššího ročníku střední školy. Mezi dalšími vyšetřujícími byli lékaři, zubaři, sestry, sociální pracovníci, učitelé, hospodyně a několik velmi zdatných sekretářek, které zjistily, že provádění Rorschachova testu může být někdy stejně tak nudné, jako psaní dopisů.“

Strana 110

Představa, že některé osoby, velmi zdatné ve výkladu testů, mohou z Rorschachova testu získat neobyčejné postřehy, byla ve výzkumu zamítnuta již v 50. a 60. letech. Přesnost Klopfera a dalších odborníků nebyla lepší, než kdyby si hodili mincí. Následný výzkum také zamítl představu, že rádooby odborníci, používající Rorschachovu metodu, jsou přesnější než jiné posuzující osoby (např. absolventi, kteří se učí používat Rorschachovu metodu, Garb, 1989, Whitehead, 1985).

Strana 106

Pro vyhodnocení platnosti Rorschachovy metody jsme (Lilienfeld a kol., 2000) použili následující kritéria: (1) studie bodového hodnocení by měly být metodologicky zdravé, (2) podstatné výsledky by měly být zopakovány nezávislými vyšetřovateli a (3) výsledky z různých studií by měly být konzistentní. Vzhledem k tomu, že CS se skládá z více než 150 bodových hodnocení a ještě většího počtu bodových hodnocení mimo CS, je zřejmé, že velká většina Rorschachova bodového hodnocení, které se široce používá, nesplňuje naše tři kritéria a není validní.

Strana 107

Poukázali jsme však na to, že Test dokončování vět Washingtonské univerzity (Loevinger, 1998), pečlivě zkonstruovaná projektivní metoda, splňuje výše uvedená kritéria (Lilienfeld a kol. 2000). Také jsme popsali pět velkých výhod Multifázového osobnostního inventáře Minnesota II (MMPI-2; Putter a kol. 1989) oproti Rorschachovu komplexnímu systému (Wood, Garb, Lilienfeld a Nezworski, 2002). Mnoho stupnic MMPI-2 splňuje naše kritéria empirické podpory (Greene, 2000).

Strana 109-110

Zásada neformální validace – že testy nebo léčba mohou být uspokojivě „validovány“ neformálním pozorováním provádějících osob, spíše než systematickým vědeckým hodnocením – byla zcela zdiskreditována. Když byla léčba a testy „neformálně“ validovány formou studií vědeckou metodou, často nebyla opodstatněna. Za prvé, bylo prokázáno historií astrologie, čtení z dlaně, frenologie a dalších pseudovědeckých hodnotících postupů, že ty mohou na jednotlivce učinit velký dojem, a ti je tak neformálně „validují“ (Dutton, 1988; Hyman, 1982; Paul, 2004). Např. někteří z největších vědců raného moderního věku (např. Koperník, Kepler) sestavovali horoskopy profesionálně a výsledky na ně udělaly dojem, i když (jak víme) základy astrologie byly výzkumem odmítnuty (Dean & Mather, 2000). Je jasné, že neformální validace může produkovat velmi zavádějící výsledky, i když jsou „validující osoby“ géniové. Za druhé, historie moderního lékařství poskytuje nesčetné příklady léčby a hodnotících postupů, které se mezi inteligentními lékaři velmi rozšířily, i když byly později shledány bezcennými nebo dokonce nebezpečnými (Haines, 2002; Lambert, 1978; McCoy, 2000; Young, 1961, 1967). Tragický případ poskytuje historie prefrontální lobotomie ... ve 40. a 50. letech na základě výpovědí a neformálních případových studií. Za třetí, historie klinické psychologie poskytuje podobné případy neplatných

testů a neúčinné léčby, které se staly mezi lékaři velmi populárními na základě výpovědí a neformální validace (Lilienfeld, Lynn, & Lohr, 2003). Např. za přístup jediného znaku k projektivním kresbám se zaručovala celá řada psychologů v 50. a 60. letech, i když výzkum s převahou prokázal, že je tento přístup neplatný (Anastasi, 1982; Lilienfeld a kol. 2000). Stejně tak rozsáhlý výzkum fenoménu iluzorní korelace ukazuje, že psychologové jsou někdy přesvědčeni, že zpozorovali vztah mezi testovacím bodovým hodnocením a charakteristikou klienta z reálného světa (např. osobnostní rysy), i když tento vztah neexistuje (např. Chapman a Chapman, 1967, 1969; Garb, 1998). Za čtvrté a přímo související s návrhem Klopfera, historie Rorschachovy metody poskytuje bezpočet příkladů nedostatků neformální validace. Např. většina zastánců Rorschacha v 50. letech upřímně, avšak chybně věřila ve validitu „barevného šoku“, karet Matky a Otce a v další aspekty testu, které byly vědecky zdiskreditovány (Wood, Nezworski, Lilienfeld a kol. 2003). Podobně v 90. letech tisíce psychologů používalo Index deprese CS ke zjištění depresí u milionu pacientů, ale uživatelé si nevšimli něčeho, co nakonec objasnily systematické studie: bodové hodnocení Indexu deprese z velké části nebo zcela nesouvisí s depresí (Jorgensen a kol., 2000; Wood a kol., 2000).

Strana 111

Navzdory půvabu této verze zásady intuitivní integrace informací prokázaly nesčetné studie od 40. let, že přidání Rorschacha k jiným informačním zdrojům obvykle nezlepšuje validitu klinických posudků (Garb, 1998; Wood, Nezworski, Lilienfeld a kol., 2003). Za účelem provedení diagnózy a popisu osobnosti a psychopatologie nevedlo přidání výsledků Rorschachova testu k ostatním informacím ke zvýšení validity psychologických posudků, i když byly Rorschachovy protokoly přidány k tak jednoduchým informacím, jako jsou demografická data (Garb, 1984, 1998, 2003). Posuzující používali samostatně MMPI, samostatně Rorschachův test nebo MMPI a Rorschachův test dohromady. Procento trefných výsledků se zvýšilo z 58% na 74%, když byly přidány protokoly MMPI k CS Rorschachovým protokolům, ale snížilo se (nepodstatně) z 76% na 74%, když bylo CS přidáno k MMPI.